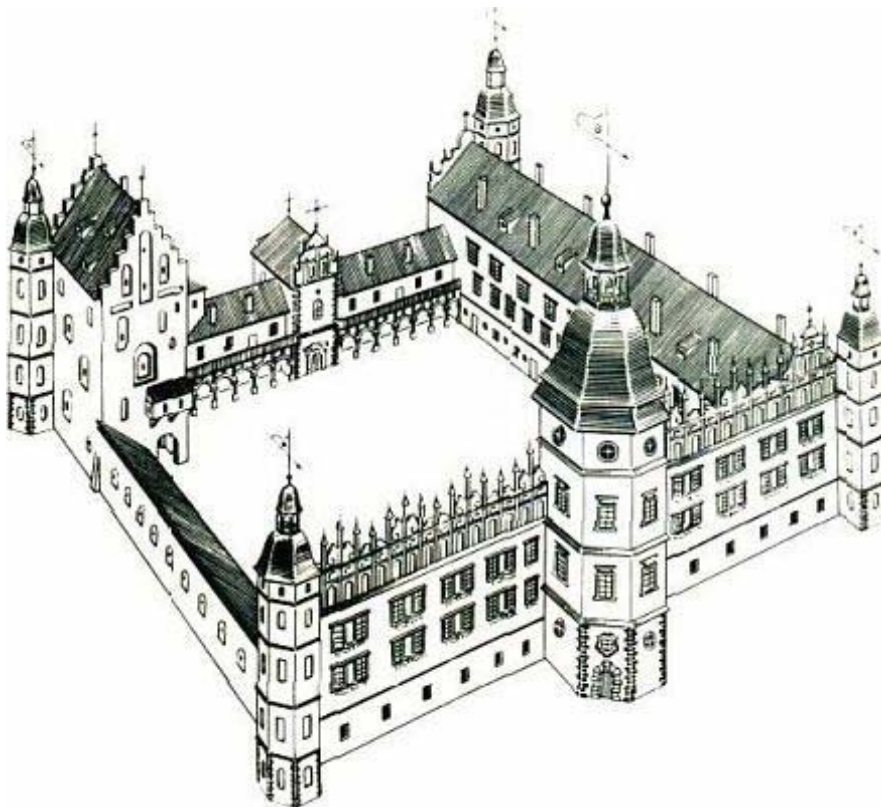

ALŠĖNŲ PILIS

Dvi garsiausios Alšėnuose šeiminkavusios ir daugiausia miestelių išgarsinusios giminės - tai Alšėniškiai ir Sapiegos. Nuo XIII a. Alšėnai buvo LDK dalinės kunigaikštijos Alšios (Galšios) centras. Nuo XIV a. pabaigos kunigaikštiją ir Alšėnus valdė Alšėnų kunigaikščių giminė. Giminės pradininkas Jonas Alšėniškis (Jonas Algimantaitis) pastatydino čia medinę pilį, prie jos pradėjo kurtis miestelis. XVI a. viduryje kunigaikščių Alšėniškių giminė išmirė (1555). Nuo XVI a. pirmos pusės daugiau nei 100 metų Alšėnai priklausė kitai ne mažiau garsiai ir įtakingai LDK didikų Sapiegų giminei. Didesnioji dalis Alšėnuose išlikusio istorinio ir architektūrinio paveldo sietina su Sapiegomis. Alšėnai 1525 m. vedybų keliu (kaip žmonos kraitis) atiteko Povilui Sapiegai ir Sapiegomis priklausė iki 1639 m.

Kalbant apie Alšėnus būtina paminėti pirmosios pilies vietą. Alšėnų piliakalniai, esantys rytinėje miestelio dalyje, datuojami XII-XIV amžiais. Manoma, kad medinė pilis Alšėnuose pastatyta XIV a. pabaigoje, ji stovėjusi ant piliakalnio (ant upelio Karabel (Карабель), kairiojo Alšios intako kranto) – apie 1,5 km į šiaurės rytus nuo dabartinio Alšėnų miestelio. Tai buvo svarbiausia kunigaikščių Alšėniškių pilis–rezidencija. Žinoma, kad joje 1440 ir 1492 m. vyko LDK didikų suvažiavimai.

Alšėnų pilis (XVI-XVII a. sandūra) reprezentuoja XVI-XVII a. LDK didikų gynybinę–rezidentinę architektūrą.

Alšėnų pilies rekonstrukcija (šaltinis-M. Ткачев "Замки Белоруссии"; Глобус Беларусі)

Sapiegos piliavietę perkėlė į kitą vietą - ant Alšios upės kranto (dabar pietinėje miestelio dalyje). Naują mūrinę Alšėnų pilį pastatė LDK pakancleris ir Ašmenos seniūnas Povilas Steponas Sapiega XVI – XVII a. sandūroje. Tai vėlyvojo renesanso (manierizmo) stiliaus gynybinė-rezidentinė pilis su keturiais bokštais kampuose ir galingu įvažiuojamųjų vartų bokštu šiaurės rytų sparne, koplyčia. Pilį supo žemės pylimai, bastionai ir grioviai, užpildomi vandeniu patvenkus upelį, parkas. Specialistai Alšėnų pilies architektūroje išvelgia flamandų architektūros įtaką. Pilis kelis kartus buvo perstatyta, XVIII a. apleista, XIX a. dalis pilies susprogdinta. 1880 m. pilies savininkas Garbaniovas (*Гарбанёв*) pilies sienas ir bokštus pradėjo sprogdinti, o išardytas pilies plytas pardavė karčemos statybai. Pilis nukentėjo per I Pasaulinį karą. Nuo to laiko pilis kasdien atrodo vis liūdniau, išlikę mūrai žemėje, o

kadise kiemus supusių renesansinių galerijų, turtingo vidaus ir išorės dekoro (stiuko lipdinių, krosnių iš koklių dekoruotų Sapiegų herbais ir kt.) neliko nė ženklo.

Alšėnų pils. Napaleonas Orda, 1876

Alšėnų pils XIX a. pab.

Alšėnų pilies griuvėsiai (Глобус Беларусі)

Šiaurinio bokšto griuvėsiai

Dabar išlikę dviejų gyvenamųjų sparnų (šiaurės vakarinio ir šiaurės rytinio, kuriame buvo įvažiavimo vartai) ir prie jų prišlietų dviejų kampinių bokštų griuvėsiai, dalis žemės pylimų, parko likučiai su senomis liepomis. Piliavietė itin daug lankoma turistų, pastaruoju metu aptvarkytos pilies prieigos.

Alšėnų pilies griuvėsiai

Taip pat žr.:

- Гольшаны // Глобус Беларусі (<http://www.globus.tut.by/golshany/index.htm>)
- Замак Сапегаў, руіны // Radzima.org (http://www.radzima.org/pub/pomnik.php?lang=by&nazva_id=hrazhals02)